

ISSN 2521-1366 (Online), ISSN 2415-802X (Print)

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра івент-індустрій, культурології та музеєзнавства

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ

***Альманах
наукового товариства «Афіна»
кафедри культурології та музеєзнавства***

Випуск 21

Засновано у 2003 році

Рівне – 2021

ББК 71.0

А 43

УДК 008:168.522

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства «Афіна» кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства. Вип. 21 / За ред. проф. В. Г. Виткалова. Рівне : РДГУ, 2021. 126 с.

Головний редактор:

Виткалов С.В. – доктор культурології, професор, професор кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства РДГУ

Редакційна колегія:

Чміль Г.П. – доктор філософських наук, професор, дійсний член (академік) Національної академії мистецтв України, директор Інституту культурології Національної академії мистецтв України (голова редколегії)

Виткалов В.Г. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства РДГУ (заступник головного редактора, відповідальний секретар)

Випих-Гавронська А. – доктор мистецтвознавства (габілітований), професор, проректор відділу розвитку Академії ім. Я. Длугоша (Польща)

Петрова І.В. – доктор культурології, професор, завідувач кафедри івент-менеджменту та індустрії дозвілля, Київський національний університет культури і мистецтв

Єфіменко А.Г. – доктор мистецтвознавства, професор Українського Вільного університету (Мюнхен, Німеччина)

Пелех Ю.В. – доктор педагогічних наук, професор, проректор із науково-педагогічної та навчально-методичної роботи РДГУ

Потапчук Т.В. – доктор педагогічних наук, професор кафедри пісенно-хорової практики та постановки голосу РДГУ

Круль П.Ф. – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри теорії та історії виконавського мистецтва ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника»

Кушнарєнко Н.М. – доктор педагогічних наук, професор, проректор із наукової роботи ХДАК

Постоловський Р.М. – кандидат історичних наук, професор, ректор РДГУ

Сабадаш Ю.С. – доктор культурології, професор, завідувачка кафедри культурології та інформаційної діяльності Маріупольського державного університету

Стоколос Н.Г. – доктор історичних наук, професор, завідувачка кафедри релігієзнавства і теології Національного університету «Острозька академія»

Швецова-Водка Г.М. – доктор історичних наук, професор, професор кафедри документальних комунікацій та бібліотечної справи РДГУ

Яремко-Супрун Н.О. – доктор мистецтвознавства, професор кафедри музичного фольклору РДГУ

Рецензент:

Гончарова О.М. – доктор культурології, професор, професор кафедри музеєзнавства і пам'яткознавства Київського національного університету культури і мистецтв

Науковий редактор і упорядник випуску – **проф. Виткалов В.Г.**

Видання зареєстровано ISSN International Centre (Paris, FRANCE): ISSN 2521-1366 (Online), ISSN 2415-802X (Print)

Видання індексується: Index Copernicus (Польща), Google Scholar, Cosmos (США) та Research Gate, Research Bible (Німеччина); CEEOL; Cite factor; European Reference Index for the Humanities (ERIH), Збірник поданий на порталі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в інформаційному ресурсі «Наукова періодика України».

Редакція не завжди поділяє точку зору автора. За точність наведених цитат, імен, прізвищ, дат відповідальність несуть автори.

Друкується за рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 8 від 26 травня 2022 р.)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, серія КВ № 15561-4033 Р. Зареєстровано Міністерством юстиції України, наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.

The aim of the paper is to argue some conditions and features of motivation for «Listening to Music» in elementary specialized music education as well as to outline some important aspects of teaching on the subject in the context of the state of musical art in modern society and the need of formation of a professional musician.

Research methodology. It is compared with the scientific papers in which the problems of motivation of musical studying and new teaching technologies at musical education are investigated. Classification, systematization and analysis scheme as well as comparative methods are used in the paper.

Results. The developing of motivation to musical studying and, specially, to listening to music in the context of digital distribution of information in modern world has a relationship with phenomena of social, sociocultural, informative, communicative and aesthetic parts of life. Musical formation of a modern child is determined by some age-related and psychological conditions, such as variability of desires and motives, empirical perception of music and uneven development of different constituents of musical abilities. «Live» communication with musical art in family and in preschools that has an important influence on children is almost replaced by the total dominance of musical media and digital sound. The main effects of this are that: people understand music as a background of some information and emblematically and clip thinking are developed also. B. Bloom's taxonomy of educational goals in their cognitive, affective and psychomotor vectors and E. Dale's concept of the «cone of experience» in the context of motivating musical studying have to balance the intellectual, emotional and social formation of individuals as well as have to help in working of the most appropriate system of teaching technologies and methods. «Listening to Music» that is a complex subject integrates the basic competencies of a musician. It have to characterize by the clear learning aims and objectives, to combine the appropriate forms of musical activities, to integrate child's consciousness and the environment and to take into account one's individual interests, as well as gaming and creative factors of childhoods.

Novelty. The psychological and the sociocultural conditions and some peculiarities of children's musical experiences that have a significant effect on their musicality, perception and understanding of musical art in modern digital world are systematized. It is identified and analyzed what the principles and the technologies of educational-cognitive activities are actual in the present.

The practical significance. Ukrainian pedagogues can use the results of the research to develop the new methodological principles at the specialized musical education, as well as to work the methods and technologies of teaching on «Listening to Music» at elementary level of art schools. They can start to compose conceptually new textbooks and manuals.

Key words: learning motivation, musical experience of an elementary school student, subject «Listening to music», specialised musical education, professional musician.

Надійшла до редакції 25.12.2021 р.

УДК [793.3]

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ТАНЕЦЬ ЯК ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Степанова Тетяна Володимирівна – здобувачка вищої освіти II (магістерського) рівня спеціальності 025 «Хореографія», Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне
<https://0000-0002-0887-9836>
stepanova.rdgu@gmail.com

Розкрито значення національно-патріотичного виховання української молоді в сьогоденних умовах впливу глобальних та регіональних викликів та загроз, значення українського народного танцю у національно-патріотичному вихованні українців. Визначено шляхи впливу патріотичної тематики хореографічних творів на виховання національної самосвідомості українців. Визначено вплив українських народних танців на патріотичне виховання як учасників хореографічних колективів, так і глядацької аудиторії. Розглянуто приклади українських стилізованих танців, побудованих на поєднанні народно-сценічної та сучасної хореографії, в основу яких покладені актуальні теми сучасності, військових подій. Увагу приділено танцям, які зберігають культурний код нації, знайомлять з традиціями, звичаями українського народу, виховують любов і повагу до історії та культури рідного краю.

Ключові слова: український народний танець, національно-патріотичне виховання, патріотизм

Актуальність теми дослідження. В умовах національно-культурної експансії та дії глобалізаційних чинників значно посилюється патріотична складова в українські культурні практики. У цьому контексті народне хореографічне мистецтво є важливим засобом такого виховання. Відомо, що український народний танець зберігає надбання традиційної культури, є дійовим засобом розвитку національної культурно-мистецької традиції на сучасному етапі розвитку українського суспільства, вагомим чинником формування національно-культурної самоідентифікації, тож використання в практиці роботи самодіяльних чи професійних хореографічних колективів народної танцювальної лексики, як і елементів традиційної хореографії й надалі поглиблюватиме уяву про національну культурну практику, сприятиме формуванню національно-патріотичних елементів.

Огляд останніх публікацій. У вітчизняній науці проблема національно-патріотичного виховання розглядалась та аналізувалась видатними педагогами за різними напрямками. Питання національно-патріотичного виховання молоді засобами народного танцювального мистецтва в свій час неодноразово піднімалися видатними балетмейстерами, чії імена належать країні і людству: В. Авраменком [1], В. Верховинцем [3, 4], П. Вірським, М. Вантухом, К. Василенком [2], А. Гуменюком [6], А. Кривохижею, керівниками провідних танцювальних колективів України, М. Гузуном, С. Забрєдовським, Б. Кологузенком, В. Марущаком, А. Коротковим, регіональними педагогами Л. Маркевич [7], В. Гордєєвим [5], А. Самохваловою [8] та багатьма іншими у статтях, виступах на міжнародних наукових симпозиумах та науково-практичних конференціях, що проводилися Міжнародною танцювальною радою ЮНЕСКО, Національною хореографічною спілкою України, Всеукраїнською спілкою хореографів України ім. П. Вірського.

У той же час, незважаючи на значну кількість опублікованих наукових праць із педагогіки, психології, мистецтвознавства, проблему національно-патріотичного виховання молоді не можна вважати вивченою і розкритою достатньою мірою, - навпаки, накопичені досвід і практика вимагають подальшого аналізу й узагальнення з розв'язанням завдань, зокрема визначення засобів та підходів для вдосконалення патріотичного виховання, а теоретичні надбання не мають належного застосування на практиці.

У сучасних умовах викликів і загроз Україна має широку перспективу майбутнього розвитку, тому життєво необхідно захищати та примножувати власні духовні і національні орієнтири. Кілька поколінь українців були виховані та виростили в душі відчуження від Батьківщини і національного самозречення. В українців сформувалося почуття національної меншовартості та неповноцінності, що навіювали химерні переваги «старшого брата». Навмисне поширення російської літератури та музично-пісенної продукції, запровадження підміненої історії, висміювання характеру і традицій нашого народу негативно вплинули на самосвідомість українців. Тому сьогодні потрібні нові шляхи та нові методи посилення виховання національного патріотизму в українському суспільстві та формування особистості на основі національних та європейських цінностей.

Значний потенціал щодо національно-патріотичного виховання сучасної молоді на принципах національної спрямованості містить український народний танець, як культурний феномен народного мистецтва. Тому питання національно-патріотичного виховання сучасної молоді засобами народної хореографії на сьогодні є досить актуальним.

Із моменту проголошення незалежності України у серпні 1991 р. і до сьогодні найважливішим залишається питання національно-патріотичного виховання молоді. З початком російської агресії у Криму та на сході України у 2014 р. воно посіло основоположну позицію в українському суспільстві. Цим питанням опікуються державні служби та структурні підрозділи освіти. Постійну роботу в цьому напрямі проводять різноманітні гуртки, студії та творчі колективи.

Національна культура нашої країни є безцінним скарбом, збереженим попередніми поколіннями і переданим нашим нащадкам для розуміння самотності та унікальності українського народу. Не зважаючи на те, що протягом багатьох століть Україна перебувала під гнітом різних країн, які зазіхали на її територіальну цілісність та духовну власність, вона боролась за свою свободу і незалежність, як продовжує боротися й сьогодні, коли частину території України окуповано країною-агресором, що намагається підірвати дух волелюбного народу, знищити моральні і духовні цінності, які ідентифікують український етнос. І саме завдяки цьому бачимо піднесення патріотизму, національної віри, готовності до самопожертви заради вільної України серед громадян нашої держави. Відповідно до Указу Президента України № 286/2019 затверджено Стратегію національно-патріотичного виховання, метою якої є дальший розвиток у суспільстві національної свідомості, формування почуття патріотизму на засадах духовності та моральності, популяризації духовно-культурної спадщини українського народу, а також активізація взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадських об'єднань у питаннях національно-патріотичного виховання [11].

«Ідея вірності і відданості Батьківщині, – писав В. Сухомлинський, – стає переконанням лише тоді, коли Батьківщина постає перед молоддю в ореолі героїчного і прекрасного» [9]. Ці слова Василя Олександровича не лише не втрачають актуальності в сучасних умовах, а й навпаки – є характеристикою завдання виховання, справді особливо важливого за своїм значенням.

Вагомий внесок у виховання підрастаючого покоління належить установам культури та закладам освіти. Ці структурні підрозділи, спираючись на нормативно-законодавчу базу, будують свою роботу на засадах національної гідності, толерантності, патріотизму, честі і вірності своїй державі. Будь-який

гурток, студія або великий творчий колектив має на меті виховання гармонійно розвиненої особистості з художньо-естетичними якостями, гідного патріота та порядного громадянина своєї держави.

Але незалежно від напрямку роботи колективу особливе місце відводиться саме патріотичному вихованню. Слово «патріотизм» (від грецьк. «πατριώτης» – співвітчизник та лат. «patria» – батьківщина) вперше з'явилося в період Французької революції (1789-1793 рр.). Патріотами називали себе борці за народ, захисники республіки.

У педагогічній літературі виділяють три різновиди патріотизму:

1) етичний патріотизм ґрунтується на почутті власної причетності до свого народу, на любові до рідної мови, культури, до власної історії тощо. Цей термін вперше використав відомий вчений психолог І. Кон, який нагадував про те, що «етнопатріотизм пов'язаний з утвердженням конкретизованих, спрощених образів народу, як правило, наділених позитивними рисами»;

2) територіальний патріотизм базується на любові до того місця на землі (до місцевості, ландшафту тощо), де людина народилася;

3) державний патріотизм ґрунтується на остаточній меті нації – побудові власної держави, державному самовизначенні, державницькому світогляді та державницькому почутті. Це вищий патріотизм, який будується на державній ідеології та пов'язаний з почуттям громадянськості.

Вирішення завдань національно-патріотичного виховання молоді залежить від застосування методів та засобів, за допомогою яких здійснюється цілеспрямований вплив на свідомість і поведінку молоді, формування благородних якостей і збагачення їх необхідним життєвим досвідом. І як свідчить історичний досвід, патріотичні почуття, особливо загострюються у складних, екстремальних, доленосних для Батьківщини ситуаціях, при цьому еднають людей, спонукають ставити суспільне вище за особисте, зменшують життєвий егоїзм.

Український народний танець завжди посідав і посідає провідне місце в репертуарі творчих колективів і є мірилом популярності і визнання їх у народі. Це визнання – не відкриття України, це ствердження нашого народу з його глибинною культурою, яка у своїх витоках має багато спільного із культурами інших народів, бо вона народна і зрозуміла всім. Ті величезні духовні багатства, що містить наш фольклор, звичаї, обряди нині є традиційним підґрунтям нової національної культури [10].

«Український національний танок, як одна з кращих і моральних галузей нашого народного мистецтва, вповні заслуговує підтримки й пошани, бо він виховує нашу молодь в українському національному дусі, робить її здоровою, бадьорою, повною енергії й надії на світле майбутнє наше, а з ним – і цілого українського народу», – писав «батько українського танцю» в діаспорі В. Авраменко [1]. А перший теоретик українського народного танцю В. Верховинець стверджував, що «у процесі занять народним танцем формуються духовні цінності майбутнього громадянина-патріота України» [3].

У «Теорії українського народного танцю» В. Верховинець не лише зібрав надзвичайно цінні матеріали, а й науково довів його, щоб визначити та представити танцювальні рухи, що є основою української народної хореографії. Він був першим етнографом, який назвав і словесно охарактеризував основні елементи українського народного танцю за характерними ознаками та внутрішнім змістом українського народного танцю: «рух зальотний», «просування», «плетінка», «перескок», «тинок», «бігунець», «вбиванець», «човганець», «плескач». В. Верховинець започаткував оригінальний метод запису хореографічного матеріалу. Прості танцювальні рухи «плетінка», «хід акцентований», «перескок», «вихилясник», «доріжка», «схрещування», «тинок», «колисання» тощо, переплітаються в безліч цікавих комбінацій, з яких складаються фігурні танці, що викликають надзвичайний інтерес і естетичне задоволення від їх виконання. Деякі з них – «Роман», «Козачок», «Василиха», «Шевчик», «Гопак», «Рибка», «Кривий танок», яскраво зображують звичаї та побут у різних регіонах України, відображають трудові процеси, що активізує патріотичні почуття і підвищує ефективність патріотичного виховання молоді. Спираючись у своєму судженні на той науковий факт, що «всякі ігри й танці наш народ спершу водив під пісню», митець зазначав, що через танцювальне й музичне народне мистецтво учням передається суспільно-історичний досвід, духовні цінності українського народу, виховуються патріотичні почуття, національна самосвідомість і гідність. Тому, використовуючи хореографічний матеріал та музичний супровід, педагог намагався прилучити школярів до духовної спадщини українського народу - фольклору, традицій, обрядів, історії, мови, виховував їх у дусі національної культури [4].

Це сприяє формуванню почуття патріотизму, національної свідомості, любові до українського народу, гордості за його історію, розвитку кращих рис української нації – працьовитості, поваги до батьків і родини, волелюбності, любові до природи; пізнанню один одного та детального вивчення кращих зразків культурної спадщини народу і формуванню ціннісного усвідомлення її багатства та унікальності.

Беззаперечно, колективи народного танцю активно працюють у напрямі національно-патріотичного виховання молоді. У репертуар кожного танцювального колективу включені твори національної тематики, які виховують любов і повагу до рідної землі, почуття гідності, вірності і патріотизму, гордість за приналежність до української нації. Багато хореографічних творів будується з використанням української народно-сценічної лексики та стилізованої народної хореографії. Важливим аспектом побудови цих танцювальних номерів є їх тематична основа, яка включає національні традиції, обрядові дійства, ритуальні дії, побут, працю, ставлення до природи, соціально-культурні взаємовідносини, характер і манеру спілкування між людьми. Все це яскраво визначає сутність українського етносу, знайомить як виконавців, так і глядача з історією України, народним фольклором, виховує любов і повагу до рідного краю, рідної природи, гордість за націю і можливість бути її частиною.

Український народний танець посів важливе місце в культурній спадщині народу. Широка популярність українського танцю в країні та за кордоном пояснюється його невичерпною багатотою тематикою та яскравими сюжетами. Танцювальний образ розкриває національний характер українського народу і відображає явища, безпосередньо отримані з його життя і творчості, праці і природи тощо. Наявність яскравих побутових рис та особливостей у поєднанні з чудовою майстерністю надають українському танцю неповторного колориту.

Протягом багатотисячолітньої історії нашого народу українські танці збагачувалися та видозмінювалися. До таких танців належить «Гопак», який відображає героїзм боротьби, національні традиції, культурно-мистецькі цінності українського народу. У традиційних рухах яскравого «Гопака» зберігається духовність і таємничість тисячоліть, а також гармонійна система давніх бойових мистецтв наших предків. Завдяки цьому «Гопак» проявляється у двох формах: як танець і як бойове мистецтво.

Історія виникнення «Гопака» пов'язана з бойовою підготовкою козаків Запорозької Січі у XVI–XVIII ст. Попередником «Гопака» вважається танець «Козак» – боротьба характерів, відкрите вираження емоцій, змагання у силі, спритності та творчій уяві. Це імпровізований танець, що відображає шляхетний поєдинок – один козак приймав виклик іншого козака, і вони починали «вистрибувати», «робити вихляси», «витинати голубці», «забивати гопака» та «сідати гайдука» – хто кого здолає у танці. Але, незважаючи на імпровізацію, танцю також було треба вчитися. Бували козаки знали логіку танцю: вони розпочинали рух повільно, починали танець простими кроками, а закінчували наскоками та запальними стрибками. Танцюристи взаємодіяли один з одним, намагаючись відчути партнера, розкрити його задуми, підлаштуватися під нього. Усе це відбувалося під мелодію бандури, кобзи або під приспівки, які танцюристи самі й вигукували. Іноді в руках з'являлася зброя: шаблі, пістолі, рушниця чи списи. У танці козацьку молодь можна було підготувати до майбутніх боїв, які чекали на них у походах. Між бойовими діями, особливо у вільний час, козаки завжди знаходили час для військової підготовки та позмагатися за звання найсильнішого та спритного воїна. Бойовий танець народився на основі змагальної майстерності, а згодом набув побутових характеристик і зайняв провідне місце в українському народному танцювальному мистецтві. Зародившись між чоловіками, танець «Гопак» існував лише як чоловічий. Але згодом до виконавців-чоловіків приєдналися жінки, які надали прикрасу мужності, силі, наполегливості, спритності українських хлопців, додали танцю ліричності, ніжності та дівочої краси.

Нова історія «Гопака» розпочалася у 1940 р. зі створення Українського ансамблю пісні і танцю під керівництвом П. Вірського. Саме цей хореограф створив академічні танцювальні твори на основі класики та традиційного фольклору, поставив той знаменитий «Гопак», яким до тепер завершує концерти Національний заслужений академічний ансамбль танцю України ім. П. Вірського.

Проаналізувавши народне хореографічне мистецтво України, можемо зазначити, що кожен ансамбль танцю (як професійний, так і аматорський) обов'язково має в репертуарі український танець «Гопак», яким відкриваються або закриваються концертні виступи колективу. Завдяки цьому у кожній країні світу його знають як візитну картку України. Виховне та пізнавальне значення творчої хореографічної спадщини запорізьких козаків у справі виховання патріотизму, як моральної якості особистості очевидне. Козацький танець, в якому розкривається характер українського народу, його необмежена вірність Батьківщині, волелюбність, мужність і героїзм – є безцінним джерелом, дієвим засобом виховання патріотичних почуттів у підрастаючого покоління.

Протягом 22 років Всеукраїнський дитячо-юнацький фестиваль мистецтв «Сурми звитяги» (м. Львів), що згодом здобув статус Міжнародного фестивалю, 6 років Всеукраїнський фестиваль-конкурс народної хореографії ім. П. Вірського (м. Київ), 3 роки Всеукраїнський конкурс хореографічного мистецтва «Золотий вінець Терпсихори» (м. Рівне), 2 роки Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Мистецька мозаїка» (м. Яремче), 2 роки Міжнародний фестиваль народного танцю «Bukovina Folk Dance» (м. Чернівці) та інші фестивалі і конкурси популяризують серед молоді України та світу краці

зразки мистецьких творів патріотичного спрямування, що розкривають героїчний шлях національно-визвольної боротьби українського народу. В програмах конкурсних виступів учасників фестивалю представлена пісенна, танцювальна та літературно-театральна спадщина козацтва, Січового стрілецтва, Української Галицької армії, Організації українських націоналістів, Української повстанської армії, а також сучасна українська молодіжна патріотична творчість, що виникла в новітній історії України, у часі революції на Граніті, на Помаранчевому та Євромайданах та Революції Гідності, в порі подій військової агресії на сході України. Значне місце в рамках фестивалів і конкурсів займає й хореографічне мистецтво, що виразними засобами танцювальної культури потужно висвітлює дані події.

Розглянувши хореографічні композиції, представлені на вищезазначених фестивалях і конкурсах минулих років, можна провести їх мистецький аналіз у відповідності до основних завдань фестивалю, а саме:

- популяризувати в молодіжному середовищі інтерес до патріотичного виховання засобами народного танцю;
- сформуванню громадську думку стосовно необхідності всебічного сприяння розвитку хореографічного мистецтва;
- виявити та відзначити талановитих дітей, кращі хореографічні колективи України;
- виявити кращі хореографічні твори патріотичного спрямування, тощо.

Усе вищесказане підтверджує основну тезу про те, що хореографи мають сприяти формуванню української свідомості через народне танцювальне мистецтво. Сміливо, нестандартно та свідомо використовувати здобутки української культурної спадщини, віднаходити нові образи та створювати якісно новий мистецький продукт. Отже, вищезгадані фестивалі та конкурси є особливими мистецькими явищами в історії сучасної культури та мистецтва України. На прикладі кращих зразків патріотичного мистецтва серед молоді проводяться просвітницькі, виховні та патріотичні заходи. Головним досягненням фестивалів та конкурсів є вихід у міжнародне мистецьке середовище за участю творчих колективів та виконавців з-за кордону, що підтверджує головну ідею прагнення українського народу до незалежності та рівноправної інтеграції в культурну діяльність європейського міжнародного суспільства.

Висновки. Проведений аналіз спеціальної літератури та практики організації роботи самодіяльних гуртків регіону засвідчив, що окреслена тема є актуальною і достатньо позитивно сприймається молодим поколінням. Тому акцентування уваги на цій частині регіональної культурної практики дозволить не лише утримувати увагу сучасної молоді, наголошуючи на художніх аспектах виховання, але й формуватиме патріотичну складову, оскільки ознайомлення з місцевими танцювальними традиціями, хореографічними рухами, поглибленні уяви про художній бік культурного життя місцевого населення допомагатиме формуванню духовно здорового покоління.

Сучасне прагнення до духовного відродження неподільно пов'язане із зверненням до історичної минушини і усвідомленням духовних традицій українського народу. Звертатися до етнічних витоків – не означає повертатися назад або крокувати на місці. Йдеться про збагачення минулого та створення нового майбутнього. У нашого народу є власне культурне надбання, яке маємо зберігати і збагачувати. Це ставлення виявляється у відповідних почуттях, переконаннях, ідеях. Тільки переймаючись інтересами, прагненнями, ідеалами свого народу, враховуючи свою національну неповторність, людина стає свідомою особистістю, справжнім патріотом, повноправним власником своєї долі та долі Батьківщини.

Ми отримали у спадок величезний скарб українського народного танцю, який повинні розуміти і вчитися не лише для того, щоб зберегти, а й розвивати це безцінне досягнення. У сучасних умовах народний танець набув великої хореографічної цінності, він має не лише естетичну цінність, а й велике пізнавальне значення для самодіяльних колективів, професійних колективів та широкої публіки. Національний танець унікальною мовою відображає історію розвитку країни, наповнює душу кожного українця національною гордістю, викликає сильне патріотичне почуття.

Перспектива подальших досліджень цієї теми пов'язана з розробкою проблеми сприйняття регіонального матеріалу, його носіїв і введення нової інформації до наукового обігу.

Список використаної літератури

1. Авраменко В. К. Українські національні танки, музика і стрій. Голівуд, 1947. 80 с.
2. Василенко К. Ю. Український танець. Київ, 1997. С. 268-281.
3. Верховинець В. М. Весняночка. Київ : Музична Україна, 1979. 339 с.
4. Верховинець В. М. Теорія українського народного танцю. 5-е вид. Київ : Муз. Україна, 2008. 151 с.
5. Гордєєв В. А. Формування структурно-образних та символічних особливостей хореографічної лексики українського народного танцю. *Українська культура. Минуле, сучасне, шляхи розвитку. зб. Напрямок «Мистецтвознавство»*. Рівне : РДГУ, 2018. Вип. 28. С. 213-222.

6. Гуменюк А. І. Українські народні танці. Київ : Наукова думка, 1969. 608 с.
7. Маркевич Л. А. Зовнішні та внутрішні впливи на еволюцію художньої мови українського балету в другій половині ХХ століття. *Культура України. Серія «Мистецтвознавство»*. Харків, 2019. № 63. С. 175-185.
8. Самохвалова А. В. Хореографічний фольклор Рівненського Полісся (за матеріалами польових досліджень). *Культурна спадщина України: сталий розвиток і національна безпека: Зб. наук. праць за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф., 20 квіт., 2017 р.* / заг. ред. О. Буценка та ін. Київ : НАКККіМ, 2017. Т. 1. С. 119-122 [256 с.].
9. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. *Рад. школа*, Київ, 1978.
10. Хоцяновська Л. Ф. Тенденції та перспективи розвитку народного хореографічного мистецтва України. *Молодий вчений*. 2018. № 1 (1). С. 191-194.
11. Указ Президента України від 19 травня 2019 р. №286/2019 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання»

References

1. Avramenko V. Ukrainski natsionalni tanki: muzika i striy. Hollywood, 1947. 80 p. [in Ukrainian].
2. Vasilenko K. Ukrainskiy tanets. Kyiv, 1997. P. 268-281.
3. Verhovinets V. Vesnyanochka. Kyiv : Muzichna Ukraina, 1979. 339 p. [in Ukrainian].
4. Verhovinets V. Teoria ukrainskogo narodnogo tantsu. Київ : Muzichna Ukraina, 1990. 151 p. [in Ukrainian].
5. Gordeev V. Formuvannya strukturno-obraznih ta simvilychnih osoblivostey horeografichnoi leksiki ukrainskogo narodnogo tantsu. *Ukrainska kultura. Minule, suchasne, shlyahi rozvitku. Zb. Napryam «Mystetstvoznnavstvo»*. Rivne : RDGU, 2018. Vyp. 28. 213-222 p. [in Ukrainian].
6. Gumenyuk A. Ukrainski narodni tantsi. Kyiv : Naukova dumka, 1969.608 p. [in Ukrainian].
7. Markevich L. Zovnishni ta vnutrishni vplyvi na evolyuciyu hudognoi movi ukrainskogo baletu v drugiy polovini XX stolittya. *Kultura Ukraini. Seria «Mystetstvoznnavstvo»*. Harkiv, 2019. № 63. 175-185 p. [in Ukrainian].
8. Samohvalova A. Horeografichniy folklore Rivnenskogo Polissya (za materialami polyovih doslidgen). *Kulturna spadshina Ukraini: staliy rozvitok i natsionalna bezpeka: Zb. Naukovih prats za materialamy Mijnarodnoi naukovo-praktichnoi konferentsii, 20 kvitnya 2017 r.* / zag. red. O.Butsenka ta in. Kyiv NAKKKiM, 2017. Т. 1. 119-122 p (256 p). [in Ukrainian].
9. Suhomlinskiy V. Batkivska pedagogika. *Rad. Shcola*, Kyiv 1978. [in Ukrainian].
10. Hocyansovska L. Tendencii ta perspektivi rozvitku narodnogo horeografichnogo mistectva Ukraini. *Molodiy vcheniy* 2018. №1 (1) 191-194 p. [in Ukrainian].
11. Ukaz Prezidenta Ukraini vid 19 travnya 2019 roku №286/2019 «Pro Strategiu natsionalno-patriotychnogo vihovannya» [in Ukrainian].

UKRAINIAN FOLK DANCE AS A MEANS OF NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION

Stepanova Tetiana – The winner of higher education of the 2nd (master's) level of specialty 025 «Choreography», Rivne State University for the Humanities, Rivne the town of Rivne, Ukraine

This work deals with the importance of national-patriotic education for Ukrainian youth at the present time and upon increasing influence of global and regional challenges. It also underlines a great urgency of Ukrainian folk dance in national-patriotic education of young Ukrainians.

It has been pointed out the impact of patriotic themes of choreographical dances on Ukrainian self-consciousness of both participants: choreographical troupes and audience.

The examples of Ukrainian stylish dances, based on combination of folk scenes and modern choreography, actual nowadays themes and military events have been shown in this work.

Much attention has been paid to dances expressing a code of national culture, giving useful information about Ukrainian traditions, customs, bringing up love and respect to history and culture of the native land.

Key words: Ukrainian folk dance, national-patriotic education, patriotism, respect to history and culture of the native land, a code of national culture.

UDC 37.014.5:[7:378](477)

UKRAINIAN FOLK DANCE AS A MEANS OF NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION

Stepanova Tetiana – The winner of higher education of the 2nd (master's) level of specialty 025 «Choreography», Rivne State University for the Humanities, Rivne the town of Rivne, Ukraine

Relevance of the research topic. In the conditions of national-cultural expansion and the actions of globalization factors, the patriotic component of Ukrainian cultural practices is considerably increased. In this context, folk choreographic art is an important means of such education. It is known that the Ukrainian folk dance preserves the heritage of traditional culture, is an effective means of development of national cultural and artistic tradition at the modern stage of development of Ukrainian society, a significant factor of formation of national-cultural self-identification.

Methodology of research. The methodology of the study is to use historical and analytical methods. The above methods allow to study in detail and consistently the current state of Ukrainian folk choreographic art and to trace conditions of its development in modern conditions.

The scientific novelty of the work consists in expanding the ideas about the role and activity of the Ukrainian folk choreographic art in the formation of national-patriotic education of young people on the example of events that reveal the heroic way of the national-liberation struggle of the Ukrainian people. The specifics of regional experience of youth work (on the example of choreographic collectives activity) were considered. Peculiarities of choreographer's work with youth audience were revealed. The importance of taking into account in this activity of artistic segments: Folk costumes, regional dance movements, artistic stage design, etc. is emphasized. The Ukrainian folk dance «gopak», which identifies the Ukrainian people, was analyzed.

Practical significance. The collected and practically developed material can be used in practice of work by self-sufficient and professional groups; it can become the basis for further scientific searches and be used in educational practice of educational institutions of different levels.

Key words: Ukrainian folk dance, national-patriotic education, patriotism, respect to history and culture of the native land, a code of national culture.

Надійшла до редакції 11.11.2021 р.

УДК 477.19.433

СУЧАСНІ ДІТИ : СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЇ РІЗНИХ ФОРМ РОБОТИ З НИМИ

Чиж Катерина – здобувачка вищої освіти І (бакалаврського) рівня, спеціальності 034 «Культурологія», Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне
<https://orcid.org/0000-0002-6545-4447>
katechyzh09@gmail.com

Аналізується роль і значення місцевих клубних установ культури Сарненщини у системі організації різних форм роботи із сучасними дітьми; виявляється творчий потенціал КЗ «Центр дитячої та юнацької творчості» м. Сарни крізь призму організації різних форм роботи діяльності закладу. Наголошується на важливості інноваційних форм роботи з сучасними дітьми на регіональному рівні з урахуванням трансформаційних змін, які відбуваються останнім часом та найбільш чітко виявляються у феномені дитинства.

Ключові слова: КЗ «Центр дитячої та юнацької творчості» м. Сарни, форми роботи, феномен дитинства, трансформаційні зміни, сучасні діти.

Постановка проблеми. Можливості сучасного суспільства в контексті проектування майбутнього з урахуванням трансформаційних змін, які відбуваються останнім часом, найбільш чітко виявляються у феномені дитинства. Саме в дитинстві закладаються основи багатьох явищ та процесів, що відбуватимуться в майбутньому. У сучасному світі з'явилося покоління дітей, сформованих жорсткою реальністю та новими адаптаційними механізмами й стратегіями. Дітям «епохи змін» притаманні такі риси, як критичне мислення, прагматизм, раціоналізм та інші соціокультурні цінності й моделі поведінки [4].

Дослідження дитинства як соціального феномену, вивчення історії дитинства в життєвому циклі особистості в певному соціокультурному контексті об'єктивно зумовлює зміни суспільства. Для становлення соціально зрілого суспільства необхідним є налагодження процесів інкультурації та соціалізації дитини [2]. Аналіз дитинства як соціального феномену передбачає виявлення не лише сучасних тенденцій функціонування дитинства, особливостей розвитку дитини в процесі соціалізації, а й їх трансформації під впливом суспільства і культури.

На жаль, у вітчизняній науці осмислення складності й суперечливості феномену дитинства не отримало належного аналізу, демонструючи, насамперед, недостатність концептуальних підходів. Переважно дослідження спрямовані на визначення понятійного апарату та вивчення культурних аспектів становлення дитинства, його статусу в сучасному світі. В умовах тенденцій соціального розвитку виникає необхідність розробки методологічних засад різноманітних соціокультурних вимірів дитинства та організації різних форм роботи з ними. Відтак дитинство, як особливий період розвитку людини, соціально-культурні характеристики дитинства, специфіка його змін під впливом глобалізації потребують подальшого ґрунтовного аналізу.

Огляд останніх публікацій. В останньому десятиріччі опубліковано чимало наукових праць, предметом уваги авторів яких є висвітлення різноманітних аспектів онтогенезу дитинства, проблеми моделювання культурно-дозвіллевих процесів, дозвіллевих технологій та організаційно-методичних форм роботи з дітьми.

ЗМІСТ

ВИТКАЛОВ С.В., ВИТКАЛОВ В.Г. НАУКОВИЙ ПОШУК У ЧАС ВІЙНИ : ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ	3
Розділ I. ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО ПРОЦЕСУ	
НАЛИВАЙКО М. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО АВТЕНТИЧНОГО ТАНЦЮ6
ПАСЛАВСЬКИЙ М. КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКЕ ЖИТТЯ ХРИСТИНОПОЛЯ (ЧЕРВОНОГРАДА)	
КІНЦЯ XVIII- XIX СТОЛІТЬ: СПРОБА ІСТОРИЧНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ	12
КОСТЮКОВИЧ І. РІВНЕНЩИНА В СТРУКТУРІ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ17
РОМАНЕНКО К. СТАН КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ	
У ВИМІРАХ НОВИХ ПАРАДИГМ	23
ГЛИНЯНЧУК І. МУЗЕЙНА СПРАВА НА РІВНЕНЩИНІ : ДЕЯКІ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ28
УДОД К. «ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ» У СТРУКТУРІ КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ	
(НА ПРИКЛАДІ БЕРЕЗНІВЩИНИ)	34
ПРИЛУЦЬКА О. «ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ» ЯК ФОРМА КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ В	
РЕГІОНІ: НА ПРИКЛАДІ МАЛОЛЮБАШАНСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ	39
Розділ II. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТ КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
ЛУПІЙ Я. СУЧАСНІ ВІРТУАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ В КУЛЬТУРІ І ПРОБЛЕМИ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ	
ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ	47
ПІДЦЕРКОВНА Т. МЕНЕДЖМЕНТ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕГІОНІ	
В УМОВАХ СУЧАСНИХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	52
ПАНЧУК Н. ПОНЯТТЯ «БАЛЕТНА ДРАМАТУРГІЯ» : ГЕНЕЗА ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ56
ФІЛЯРОВСЬКА А. МУЗИЧНІ ФЕСТИВАЛІ РІВНЕНЩИНИ ЯК ЧИННИК ЗМІНИ СТАВЛЕННЯ	
ДО СФЕРИ ВІЛЬНОГО ЧАСУ	62
ЛАКІДА А. КУЛЬТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНУ ЯК ЧИННИК ПОШУКУ НОВИХ ФОРМ	
ЙОГО ПРЕЗЕНТАЦІЇ	70
ЛОЙКО А. СПІВПРАЦЯ КЛУБНИХ УСТАНОВ ТА ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ ІЗ СІМ'ЄЮ	
(З ДОСВІДУ ВИШНІВСЬКОЇ ОТГ КОВЕЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	76
МАРЧУК Л. ВІТЧИЗНЯНЕ ДОЗВІЛЛЯ В ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОМУ ВИМІРІ81
СТЕПАНЮК І. РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ НАРОДНОГО ТАНЦЮ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ85
СЕМЕНЮК Т., ГЛУЩУК О. ТЕАТРАЛІЗАЦІЯ ЯК КОМПОНЕНТ В ОРГАНІЗАЦІЇ ІВЕНТІВ89
Розділ III. ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ	
КОБРИН Н. МОТИВАЦІЙНІ Й ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ	
ДІЯЛЬНОСТІ НА «СЛУХАННІ МУЗИКИ» В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	95
СТЕПАНОВА Т. УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ТАНЕЦЬ ЯК ЗАСІБ	
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ	101
ЧИЖ К. СУЧАСНІ ДІТІ : СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЇ РІЗНИХ ФОРМ РОБОТИ З НИМИ107
ЛЕСКОВЕЦЬ К. ОРГАНІЗАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ	
ПОТРЕБАМИ ЯК ШЛЯХ ЇХ СОЦІАЛІЗАЦІЇ	114
Розділ IV. РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ, ПОВІДОМЛЕННЯ	
КЕПІН Д. ПЕРЕСОПНИЦЯ МУЗЕЙНА121

CONTENTS

<i>VYTKALOV S., VYTKALOV V.</i> SCIENTIFIC SEARCH IN WAR: INSTEAD OF FOREWORD	3
Part I. HISTORICAL RETROSPECTIVE OF THE CULTURAL AND ARTISTIC	
PROCESS	
<i>NALYVAIKO M.</i> HISTORICAL ASPECTS OF THE UKRAINIAN AUTHENTIC DANCE DEVELOPMENT	6
<i>PASLAVSKY M.</i> CULTURAL AND ARTISTIC LIFE OF CHRISTINOPOL (CHERVONOGRAD) OF THE END OF THE EIGHTEENTH-XIX CENTURIES: AN ATTEMPT OF HISTORICAL RECONSTRUCTION	12
<i>KOSTIUKOVYCH I.</i> RIVNE REGION IN THE STRUCTURE OF SOCIO-CULTURAL ACTIVITY	17
<i>ROMANENKO K.</i> THE STATE OF CULTURAL LIFE OF THE DNIPROPETROVSK REGION IN THE DIMENSIONS OF NEW PARADIGMS	23
<i>HLYNIANCHUK I.</i> MUSEUM AFFAIRS IN RIVNE REGION: SOME PAGES OF HISTORY	28
<i>UDOD K.</i> MODERN CHILDREN : SPECIFICS OF ORGANIZATION OF DIFFERENT FORMS OF WORK WITH THEM	34
<i>PRYLUTSKA O.</i> «GREEN TOURISM» AS A FORM OF CULTURAL ACTIVITY OF THE POPULATION IN THE REGION: ON THE EXAMPLE OF MALOLIUBASHAN VILLAGE COUNCIL	39
Part II. THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECT OF CULTURAL CREATIVITY	
<i>LUPIY Y.</i> MODERN VIRTUAL COMMUNICATIONS IN CULTURE AND PROBLEMS OF SELF-REALIZATION OF CREATIVE PERSONALITY	47
<i>PIDTSEKOVNA T.</i> MANAGEMENT OF SOCIO-CULTURAL ACTIVITY IN THE REGION UNDER CONDITIONS OF MODERN SOCIAL TRANSFORMATIONS	52
<i>PANCHUK N.</i> THE CONCEPT OF «BALLET DRAMA» : GENESIS AND WAYS OF DEVELOPMENT	56
<i>FILIAROVSKA A.</i> RIVNE REGION MUSIC FESTIVALS AS A FACTOR OF ATTITUDE CHANGE TO THE FIELD OF LEISURE TIME	62
<i>LAKIDA A.</i> CULTURAL POTENTIAL OF THE REGION AS A FACTOR OF SEARCHING NEW FORMS OF ITS PRESENTATION	70
<i>LOIKO A.</i> COOPERATION OF CLUB INSTITUTIONS AND EDUCATIONAL INSTITUTIONS WITH THE FAMILY (FROM THE EXPERIENCE OF VYSHNIVSKA OTG KOVELSKY DISTRICT OF VOLYN REGION)	76
<i>MARCHUK L.</i> DOMESTIC LEISURE IN THE HISTORICAL AND CULTURAL	81
<i>STEPANIUK I.</i> REGIONAL FEATURES OF FOLK DANCE ON THE TERRITORY OF UKRAINE	85
<i>SEMENYUK T., GLUSHCHUK O.</i> THE ATREFICATION AS AN IMPORTANT COMPONENT IN THE ORGANIZATION OF EVENTS	89
Part III. PEDAGOGICAL PROBLEMS OF MODERN HIGH SCHOOL	
<i>KOBYRN N.</i> MOTIVATIONAL AND TECHNOLOGICAL ASPECTS OF EDUCATIONAL AND COGNITIVE ACTIVITIES AT «LISTENING TO MUSIC» IN THE CONTEXT OF MODERN SOCIETY	95
<i>STEPANOVA T.</i> UKRAINIAN FOLK DANCE AS A MEANS OF NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION	101
<i>CHYZH K.</i> MODERN CHILDREN: SPECIFICS OF ORGANIZATION OF DIFFERENT FORMS OF WORK WITH THEM	107

LESKOVETS K. ORGANIZATION OF DOMESTIC LEISURE FOR CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS AS A WAY OF THEIR SOCIALIZATION	114
--	------------

Part IV. SUMMARIES, REVIEWS, REPORTS

KEPIN D. PERESOPNYTSYA MUSEUM	121
--	------------

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ

АЛЬМАНАХ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА «АФІНА» КАФЕДРИ ІВЕНТ-ІНДУСТРІЙ,
КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА МУЗЕЄЗНАВСТВА РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ

ВИПУСК 21

Наукове редагування і коректура – *проф. Виткалов В.Г.*
Упорядкування, верстка та макет – *Виткалов С.В., Федорук Л.М.*
Відповідальний за випуск – *Виткалов В.Г.*

Підписано до друку 10.06.2022. Замовлення № 38/4.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк.14.37. Наклад 100 прим.

Адреса редакції: м. Рівне, вул. С. Бандери, 12
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра івент-індустрій, культурології та музеєзнавства. Тел. 0 (362) 63-42-62

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альм. наук. т-ва «Афіна» кафедри івент-індустрій,
культурології та музеєзнавства РДГУ. Вип. 21 / За ред. проф. В. Г. Виткалова. Рівне : РДГУ, 2021. 126 с.

*Свідотство про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, серія КВ № 15561-4033 Р.
Зареєстрованого Міністерством юстиції України, наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.*

ISBN 978-966-8424-77-9

**ББК 71.0
УДК 08:168.522**

Видавничі роботи: ФОП Брегін А.Р
свідотство про державну реєстрацію ААБ № 750918 від 20.11.2012 р.
33009, м. Рівне, вул. Біла, 53, Г 2.
Адреса редакції: 33000, Україна, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12,
Рівненський державний гуманітарний університет,
Кафедра івент-індустрій, культурології та музеєзнавства